

Yürek Sırrı (1957)

EMİRHAN YENİKİ (1909 – 2000)

GENEL BAKIŞ

Yazar Emirhan Nigmatcanoviç Yenikiyev (Emirhan Yeniki) 1909 yılında Başkurdistan'ın Ufa bölgesinde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini doğduğu köyde tamamlayan Yeniki daha sonra Kazan Devlet Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Sonraki yıllarda *Kızıl Tataristan* gazetesinde çalışmaya başlamıştır. *Dost Kişi* (1929) gibi ilk eserlerini bu yıllarda yayımlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında cephede ikmal ve muhafız sınıfında görev alan Yeniki'nin *Bala* (1942), *Gelincik Çiçeği* (1944), *Yalnız Kaz* (1944), *Bir Saatliğine* (1944) gibi eserleri *Sovyet Edebiyatı* dergisinde yayımlanmıştır. Savaşın sona ermesiyle eserlerini kaleme almaya devam eden Yeniki'nin *Sağ Olun Yoldaşlar* (1954), *Güzellik* (1964), *Biz De Askerdik* (1971), *Son Kitap* (1987) gibi birçok eseri yayımlanmıştır. Tatar edebiyatının en çok okunan yazarlarından biri olan Emirhan Yeniki'nin Tatar edebiyatındaki eserleri genellikle benzersiz bir dünya oluşturarak felsefi ve kalıcı sorunları edebî bir dil ile ele alır, okuyucuları bu konular üzerinde düşünmeye teşvik eder. Tatar Devlet Ödülü sahibi Emirhan Yeniki 2000 yılında Kazan'da hayatını kaybetmiştir.

Eser Emirhan Yeniki'nin 1957 yılında kaleme aldığı *Yürek Sırrı* adlı uzun hikâyesi (povest), Tatar edebiyatının etkileyici psikolojik eserlerinden biridir. Rus İç Savaşı (Ekim Devrimi), Sovyetler Birliği'nin ilk zamanları ve İkinci Dünya Savaşı yılları gibi geniş bir zaman aralığını kapsayan eser, köy halkının geleneklerine bağlı yaşam şekillerini, gençler arasındaki saf, ilk aşkları, insan ilişkilerinde geleneklerin ve toplumun gölgesinde kalarak ifade edilemeyen içten duyguların insanları yıpratırken aynı zamanda olgunlaştırdığına dair kırılmalarla okurunu uzun ve tutkulu bir yolculuğa çıkarmaktadır. Yeniki toplumsal olaylar veya dış güzelliklerden ziyade karakterlerin ruhsal derinliklerine odaklanarak gurur, fedakârlık, sadakat ve aşk gibi duyguları ön plana çıkarmaktadır. Eserde, duygusal açıdan son derece kırgın, gururlu ve manevi değerlerine bağlı bir Tatar kızı olan eser başkışısı Zühre'nin Necip ile ilişkisinde yaşadığı çıkmaz anlatılırken eserin diğer bir başkışısı İdris üzerinden ise insanların hayatlarındaki dönüm noktaları birey merkezli bir biçimde yansıtılmaktadır. Emirhan Yeniki, lirik üslubu ve etkileyici betimlemeleriyle karakterlerin iç çekişmelerini ve hayattaki çıkmazlarını bir psikolog gibi tahlil ederek okura gerçek sevginin ne olduğunu, insanların yüreklerinin derinliklerinde saklanan sırları ve yeri geldiğinde birer fırtına gibi esiveren duygular ve yaşanmışlıkların önemini aktarmaktadır. Aşk temasının en saf biçimde tüm karakterlerle çoksesli bir şekilde anlatıldığı *Yürek Sırrı* 2023 yılında tiyatroya uyarlanarak sahnelenmiştir. Eserin kitap, sesli kitap ve tiyatro bağlantıları kaynaklar bölümünde ilgilileri için ayrıca verilmiştir.

ÖZET

İdris'in bir yıl aradan sonra Soçi'deki Dulkın Sanatoryumu'na geri dönerek geçmişin izlerini ve yüreğinde sakladığı Zühre'ye dair hatıraları yâd etmesiyle başlayan anlatı, doğanın değişmezliği karşısında insanın yaşadığı içsel değişimi ve aşkın gücünü merkezine alır. Geçen yıl sanatoryumda tanıştığı Zühre'ye karşı, onun evli olduğunu bilmesine rağmen derin bir hayranlık besleyen İdris, Dendraryum Parkı gezisi ve Zühre'nin söylediği hüzünlü şarkılarla pekişen duygularını sonunda itiraf eder. Bu itirafın ardından Zühre, İdris'e kendi sarsıntılı geçmişini anlatmaya başlar: 1939 yılında ailelerinin baskısı ve toplumsal statü kaygılarıyla, kendisini bir bireyden ziyade sahip olunacak bir nesne gibi gören kibirli mühendis Necip ile evlendirilmek üzereyken İkinci Dünya Savaşı'nın dondurucu bir kış gecesinde tesadüfen Başkurt asker Behetgery ile tanışmıştır. Behetgery'in sunduğu karşılıksız şefkat ve samimiyetle gerçek aşkı tanıyan Zühre, ailesinin ağır hakaretlerini ve toplumun namus eksenli baskılarını göze alarak Necip'i reddetmiş, dört yıl boyunca cephedeki sevgilisini sadakatle bekleyerek sonunda ona kavuşmuştur. Zühre'nin sanatoryumdan ayrılmasının üzerinden bir yıl geçmesine rağmen İdris, aynı bankta oturup sevdiği kadının "aşk sevdiğini mutlu etmektir" sözünü ve sesini hatırlayarak, bu unutulmaz yürek sırrını zamana karşı korumaya devam eder.

OLAY ÖRGÜSÜ

Dulkin Sanatoryumu Bir yıl aradan sonra İdris tekrar Soçi'deki, Dulkan Sanatoryumuna gelmiştir. O gün gelenleri sayısı az olduğu için kabul işlemlerini hemen yapar. Odasına yerleşip banyo yaptıktan sonra sanatoryumun parkına çıkar. Parkın ıssız olduğunu, diğer konukların muhtemelen denizde olduğunu fark eder. Akşam yemeğine vakit olmasına rağmen denize gitmeye üşenir ve bina önündeki meydanın kenarında bir selvi ağacının altındaki yeşil banka oturur. O anda tam bir yıl aradan sonra tekrar aynı yerde olduğunu fark eder. Geçen bir yıllık sürenin ne kadar kısa olduğunu, sanki bir yıl değil, yalnızca bir gün geçmiş gibi hissederek düşüncelere dalar. Çevresine baktığında her şeyin bir yıl önceki gibi yerli yerinde olduğunu ve görünürde hiçbir değişikliğin bulunmadığını fark eder. Bir yıl gibi kısa bir sürenin, yüzlerce yıl boyunca ağır ağır şekillenen doğa ve insan yapımı nesneler için önemsiz olduğunu; selvi, palmiye ve manolya gibi ağaçların on yıl, beyaz binanın ise elli yıl sonra bile aynı huzurla denize bakmaya devam edeceğini düşünür. Bahçedeki narin çiçeklerin dahi her zaman aynı noktada ve aynı utangaçlıkla açacaklarına inanır. Ancak bu sanatoryumun bu dış görünüşündeki durgunluğa rağmen hayatın her an her şeyi değiştirdiği gerçeğini hisseder ve bu değişimi öncelikle kendisinde, bir yıl yaşlanmış olmasında, yaşadığı tarihî olaylarda, kayıplarında ve kazandığı tecrübelerde görür. Geçen yılın asla boş bir zaman dilimi olmadığını aksine ömründen bir parça, gözlerinden bir ışık ve yüreğinden bir parıltı alıp götüren çok kıymetli bir süreç olduğunu farkındalığını yaşar.

Zühre İdris, hatıraların merkezi olan bu yere döndüğünde hislerinin daha da derinleştiğini fark eder ve zihninde Zühre canlanmaya başlar. Zühre'nin vaktiyle bu sessiz yollarda yürüdüğünü, aynı yeşil banklarda oturduğunu ve gün batımında balkona çıkarak denizi izlediğini en ince detayına kadar hatırlar. Parktaki her köşede onun izini sürerken duyduğu derin özlem, yerini büyük bir boşluk hissine bırakır çünkü doğa aynı kalsa da Zühre artık orada değildir. Zühre, İdris'in yüreğinde sakladığı en mahrem sırrıdır ancak bu duygusal yükü daha fazla tek başına taşıyamayacağını anlayarak içini döküp rahatlamak amacıyla bu gizli hikâyeyi anlatmaya karar verir.

Zühre'nin Evli Olduğunun Anlaşılması İdris sanatoryuma yerleştiği ilk günlerde Zühre'yi görür ve ondan etkilenir. Bir gün muayene sırasında tesadüfen karşılıklı otururlar. Muayeneye giren hasta kırk dakika içeride kaldığı için ilk konuşmaları burada olur. Tanışmalarının ardından sanatoryumdaki yaşamın sıradan bir düzene girmesiyle birlikte İdris, içindeki fırtınanın yerini geçici ve aldatıcı bir sessizliğe bıraktığını hisseder ancak zihni sürekli Zühre ile meşguldür ve ona karşı hissettiği duyguların ağırlığı altında ezilir. Bir sabah gün doğarken parkta tesadüfen karşılaştıklarında Zühre'nin erkenden postaneye gidip kocasıyla (Tatarca "kartım" sözcüğü ile verilen bu ifade kadının kendinden yaşça büyük eşi için kullandığı hitap sözcüğüdür) telefonda görüştüğünü öğrenmesi İdris için tüm umutlarını sarsan acı bir gerçek olur. Bu durum Zühre'nin evli olduğunu kesinleştirirken anlatıcıyı derin bir vicdan azabı ve içsel bir çatışmaya sürükler. İdris kendine; bir başkasına ait olan bu kadına karşı hissettiği bu yasak aşk duygusundan vazgeçmesi gerektiğini hatırlatsa da aşkın iradeden üstün, söndürülemez bir güç olduğunu fark ederek çaresizliğe kapılır. Bu duygusal karmaşa ve melankoli içindeyken o gün sabah sporu için çalınan neşeli akordeon sesi, ona hayatın katı kuralları ile kendi iç dünyasındaki huzursuzluk arasındaki büyük karşıtlığı bir kez daha hissettirmiş olur.

Dendraryum Botanik Parkına Seyahet İdris, Zühre'ye karşı hissettiği karşılıksız ve umutsuz aşkı kabullenerek akıl ve yürek arasındaki savaşa son verir ve aşkını onun huzurunu bozmamak adına gizleme kararı alır. İletişimlerinin koptuğunu düşündüğü bir pazar sabahı, ikinci katın lobisinde Zühre ile karşılaşır ve büyük bir cesaretle ona tatil gününü birlikte geçirmeyi, Dendraryum Parkı'na (Soçi'deki ünlü botanik parkı) gitmeyi teklif eder. Zühre'nin bu daveti kabul edip hazırlanmasının ardından ikili, palmiye ağaçlarıyla çevrili hareketli bir yoldan otobüse binerek parka ulaşır. Planları otobüs ile gidip sürat teknesi ile dönmek ve Zühre'nin daha önce burayı ziyaret ettiği için rehberin Zühre olmasıdır. Dünyanın dört bir yanından getirilmiş egzotik bitki ve ağaçların yer aldığı bu muazzam bahçede, Zühre'nin rehberliğinde yürürken aşk, ilk aşk ve gerçek sevgi üzerine konuşurlar. Parktaki bir çeşme başında yaşanan eğlenceli bir kazaya Zühre'nin içtenlikle gülmesi anlatıcıyı büyüler. Parkın ardından harika bir mimariye sahip olan Mağribi Çardağı'ndan geçerek deniz kıyısına inen ikili, bir sürat teknesine binerek dalgalar arasında, muhteşem dağ ve saray manzaraları eşliğinde sanatoryuma doğru unutulmaz bir dönüş yolculuğuna başlar. Sanatoryum iskelesine varıp dağa doğru tırmandıktan sonra deniz manzarasına karşı sessizce dinlenen İdris, bugünün hayatı boyunca unutulmaz bir anı olarak kalacağını hüzünle ve mutlulukla hisseder.

Aylı Akşam Şarkısı Sanatoryumda geçirilen iki haftanın ardından İdris'in fiziksel sağılığı düzelse de ruhsal sağılığı Zühre'ye duyduğu derin aşkın etkisiyle hüzünlü bir sessizliğe bürünür. Dendaryum gezisinden sonra aralarındaki samimiyet artmış, Zühre de onu daha yakından tanımaya başlamıştır. Bir gün deniz dönüşünde yaya yolundaki yaşlı bir çınar ağacı altında dinlenirlerken Zühre, İdris'in ısrarı üzerine Aylı Akşam şarkısını söyler. Bu duru ve hüzünlü ses İdris'i o kadar etkiler ki aşkından bitkin görünüşü Zühre'nin dikkatinden kaçmaz ancak Zühre sorduğu zaman İdris ona bir şey olmadığını söyleyerek geçiştirir.

Zühre'nin Hikâyesi Zühre'nin şarkı söylediği o gecenin ardından bir akşam yemeği sonrası birlikte sanatoryumun arkasındaki dağa tırmanır. Zirvede denizin ve batmakta olan güneşin muazzam manzarasını izlerlerken gökyüzünde ilk beliren Venüs yıldızını (Zühre'yi) görürler. Bu sessizlik anında Zühre, İdris'in kederli, depresyon hâlinin sebebini sorunca o da içindeki aşkı "beni yumuşatan gizli aşk" şiir dizesi ile söyleyerek duygularını açıkça itiraf eder. Bu itiraf karşısında Zühre sarsılır ve İdris'e ilk kez ismiyle hitap ederek bu sözlerin kendisi için boş olmadığını ancak medeni durumu ve hayat şartları nedeniyle bir karşılık veremeyeceğini açıklar. Kendi içsel huzursuzluğunu ve anlatıcının samimiyetini gören Zühre, aralarındaki bu çıkmazı aşmak ve içini dökmek için daha önce kimseye anlatmadığı kendi hayat hikâyesini anlatmaya karar verir böylece kurgu İdris'in bakış açısından Zühre'nin hayatına ve onun bakış açısına odaklanmaya başlamış olur.

Zühre'nin Çocukluğu Zühre Çelyabinsk'te doğu büyüdüğünü söyleyerek hikâyesini anlatmaya başlar. Kültürlü ve eğitimli bir ailede yetişen Zühre'nin babası Rus İç Savaşı'ndan (Ekim Devrimi'nden) önce varlıklı bir ailede kâtiplik yaparken annesi de öğretmenlik yapmaktadır. Ailesi tiyatro, edebiyat ve müzikle ilgilenmiş özellikle annesi Zühre'nin kendi millî kültürüne bağlı yetişmesi için büyük çaba göstermiştir. Annesi onu Tatar okuluna göndermiş ve değerli eşyalarını satarak piyano alıp piyanoda Tatar müzikleri çalmaya teşvik etmiştir. Ayrıca annesi Zahide Hanım, Zühre'ye nakış işlerini de öğretmiştir. Zühre, çocukluk yıllarını huzurlu, güvenli ve sevgi dolu bir ortamda geçirmiştir.

Necip ile Tanışma Zühre 1939 yılında liseyi bitirip üniversiteye başlamıştır. Aynı yıl Necip Aytov da üniversiteyi bitirip memleketine dönmüştür. Birbirlerini çocukluk çağından beri gören bu iki gencin aileleri böylelikle sürekli birbirlerini ziyaret etmeye başlar. Zühre için Necip onun yedi sekiz yaşlarında iken gördüğü ergenlikteki bir ağabey gibidir. O sıralarda Zühre'nin anne babası sürekli Necip'in zeki, uslu ve çalışkan olduğundan bahsederek onun ileride başarılı olacağını söyleyip överler. Bunları duyan Zühre de neden erkek olarak doğmadığını sorgulayarak kendisinin de başarılı olabileceğini düşünür. Üniversiteden dönen Necip'in başarılı bir mühendis olarak işe başlaması ve kısa sürede yükselmesi çevresindeki insanların ona duyduğu hayranlığı artırır. Artık çocukluk dönemindeki ağabey değil, genç ve başarılı bir erkek olarak karşısındadır. Zühre de onu daha dikkatli incelemeye, hatta ona karşı hayranlık duymaya başlar. Ancak bu duygu henüz aşk değildir; daha çok saygı, merak ve etkilenmişlikten oluşmaktadır.

Ailelerin Zühre'ye İlgisi Necip'in üniversiteden dönmesiyle Zühre'nin etrafında garip olaylar gerçekleşmeye başlar. Bunun farkında olan Zühre, on sekiz yaşında bir çocuk olarak onları mecburen yaşayarak deneyimlemek zorunda kalır. O sıralar Necip'in annesi Ayşe sürekli onları ziyaret etmeye başlar ve Zühre'ye "güzelim", "özgürlüğüm" gibi tatlı sözler söyleyerek keskin bakışlarıyla Zühre'yi inceler. Bununla da kalmayarak kendi ailesi de kendiyile ilgilenmeye başlar; sürekli onu över ve kızlarının geleceği hakkında daha çok konuşurlar. Ona yeni giysiler alıp güzelce giydirirler. Olanları sorunca Zühre'ye artık sen yetişkin oldun denmeye başlanır. Zühre bütün bu davranışlardan ailelerin kendisiyle Necip'i evlendirmeyi düşündüklerini anlar. Bu durum onda hem heyecan hem de korku yaratır. Bir yandan böyle seçkin bir insanın kendisini istemesinden etkilenir diğer yandan bunun yalnızca ailelerin arzusu olmasından ve kendisinin kullanılan bir nesne olmasından endişe eder.

Zühre'nin Annesi Zahide'nin Onunla Konuşması Bir akşam Zahide kızı Zühre'yi karşısına alarak Necip'in evlilik niyetinden söz eder. Anne ve babası olarak kendilerinin Necip'i kızlarına uygun bir eş olarak gördüklerini söyler. Ancak Zühre bu konuşma sırasında sarsılır. Necip'in kendisiyle doğrudan konuşmadan aileler arasında böyle bir sürecin başlamasına tepki gösterir ve ağlamaya başlar. Bunun üzerine annesi Necip'in aslında bu isteği bizzat kendisinin ailesine bildirdiğini ve son kararın Zühre'de olduğunu söyler. Zühre kendi adına kararlar verilmesinden ve yaşanan olayların psikolojik etkilerini yaşarken artık onun hayatında yeni bir dönem başlamış olur.

Necip'in Ziyareti Annesiyle yaptığı konuşmanın ardından Zühre'nin hayatında tamamen değişiklik olur. Bir yandan psikolojik olarak kendisi adına verilen kararlar diğer yanda hiç yaşamadığı

bir aşk duygusunun bu şekilde kendisine yapay bir biçimde dikte edilmesinin şokunu yaşayan Zühre, kaçınılmaz olarak başarılı bir kariyer sahibi olan ve sürekli övülen Necip ile ne zaman yüzleşeceğini düşünmeye başlar. Günleri heyecan, merak ve belirsizlik içinde geçer. Bir taraftan Necip'in kendisini gerçekten sevip sevmediğini öğrenmek ister, diğer taraftan bu konuşmadan korkar. Bu süreç, onun çocukluktan yetişkinliğe geçişinin psikolojik eşiğini oluşturmuş olur. Beklenen gün gelir ve Necip bir akşam ansızın evlerine gelir. Görünürde Zühre'yi sinemaya davet etmek için gelmiştir ancak asıl amacı onunla yalnız konuşabilmektir. Zühre büyük heyecan yaşar, ne yapacağını bilemez. Annesinin yönlendirmesi ile bu durumun üstesinden gelerek hazırlanıp onunla dışarı çıkar. Bu buluşma, hikâyenin dönüm noktalarından biridir çünkü ilk kez iki genç evlilik meselesini doğrudan konuşacaktır.

Necip'in Evlilik Konuşması Zühre'yi evinden alarak şehrin en güzel sinemasına götüren Necip ona iyi davranır. Dönüş yolunda yürüyüş sırasında önce işinden ve gelecek planlarından söz etmeye başlar. Necip'in konuşurken kibirli olması ve sürekli Rusça sözcüklerle kendini ifade etmesi Zühre'nin dikkatini çeker. Kariyerinde her şeyin iyi gittiğinden bahsetmeye başlayan Necip artık evlenme zamanının geldiğini ve Zühre'yi de hayatındaki eş olarak düşündüğünü söyler. Zühre, evlenme niyetini ifade ederken bile resmi ve sıradan tümceler seçen Necip'in kendisini neden seçtiğini anlamaya çalışır. Onun sözlerinde beklediği romantik aşk ifadelerini bulamaz. Necip daha çok mantık, uygunluk ve gelecek üzerine konuşur. Bu durum Zühre'nin içinde ilk ciddi hayal kırıklığını yaratır. Zühre'den kesin bir evet yanıtı alamayan Necip, düşünmek isteyen Zühre'ye bunun onun kararı olduğunu söyleyerek kendini çok bekletmemesi gerektiğini söyler. Bu görüşmeden sonra Zühre derin bir iç hesaplaşmaya girer. Necip'e saygı duymakta, onu başarılı ve değerli bir insan olarak görmektedir. Ancak gerçek aşk duygularının kalbinde uyanmadığını fark eder. Buna rağmen ailesinin beklentileri, Necip'in toplumdaki saygınlığı ve kendi geleceği hakkında duyduğu kaygılar onu kararsız bırakır. Günlerce bu mesele üzerinde düşünür; kendini Necip'i sevmeye ikna etmeye çalışır. Fakat kalbindeki soğukluk uzun bir süre geçecek gibi değildir.

Baskıların Artması ve Zühre'nin Cevabı Zaman ilerledikçe hem aileler hem de Necip bir cevap beklemeye başlar. Herkes bu evliliğin gerçekleşeceğine inanırken Zühre hâlâ kararsızdır. İçinde yoğun ve belirsiz bir duygu yükü çekmeye başlayan Zühre'nin psikolojik olarak yıpranmaya başlar. Bir tarafta ailesinin mutluluğu ve toplumun beklentileri, diğer tarafta ise gerçek aşkın eksikliği vardır. Uzun süren iç mücadele sonunda bir karar vermesi gerektiğini anlar. Yoğun baskı, beklentiler ve kendi içinde kurduğu mantıksal gerekçeler sonucunda Zühre sonunda Necip'e olumlu cevap verir. Evliliği kabul ettiğini söyler ancak acele edilmemesini ister. Fakat Zühre'nin iç dünyasında gerçek aşkın eksikliği hâlâ giderilememiştir. Bu nedenle kabul kararı bir mutluluk değil, ileride yaşanacak trajedilerin ve pişmanlıkların başlangıcı olmuştur. Zühre bunları anlatırken burada gözyaşlarına boğularak ağlamaya başlar, hikâyeye burada ara verirlir ve İdris, Zühre'ye odasına kadar eşlik ederek dağdan inerler.

İdris'in Aşksız Evliliği İdris, Zühre'yi sanatoryuma uğurladıktan sonra boş sokaklarda yürümeye başlar. O, Zühre'nin ne kadar zor bir durumda olduğunu anlayabilecek olgunlukta biri olarak kendisi de başından geçenleri düşünmeye başlar. Kendisi de gerçek aşk olmadan evlenmiştir. Daha doğrusu gençlik heyecanını gerçek aşk sanıp evlenmiştir. Evlendiği kişi üniversiteden yeni mezun olan bir doktordur. Ailesi de oldukça iyi insanlardır. İşte İdris bu dışsal güzelliklere kapılarak evlenmiştir ancak evliliğinde küçük olarak nitelendirdiği bir şey eksiktir; gerçek aşk. Sonuç olarak pişmanlıklarla dolu bir evlilik geçiren İdris gerçek aşka susamış ve gerçek aşkı Zühre'de bulduğuna inanmıştır.

İdris'in Müzede Vakit Geçirmesi Ertesi gün Zühre'yi gören İdris onun yüzündeki yorgunluğu fark eder. Zühre rahatsız olduğunu söyler ve İdris de ona dinlenmesi tavsiyesinde bulunur. Zühre'nin rahatsızlığı nedeniyle hikâyeye devam edemezler. İdris de bu aradaki boş vaktinde zamanını değerlendirmek için tarihi antik çağlara uzanan küçük şehrin müzesini gezer. Akademik olarak tarih üzerine çalışan İdris, müzedeki tarihî eserleri büyük bir dikkatle inceler. Çalışkan biri olan İdris zamanın nasıl geçtiğini anlamaz ve müzenin kapandığı bilgisini alır. Müzeden çıkınca işinden uzaklaştığı için odağı yine âşık olduğu Zühre'ye kayar. Hikâyenin devamını merak eden İdris, Zühre'nin o sabah telefonda kocam dediği kişinin Necip olup olmadığını Zühre'nin gülümsemesinden ötürü eğer o kişi Necip ise Zühre'nin onu sevebildiği üzerine düşüncelere dalar.

Zühre'nin Hikâyesinin Devamı Zühre ile İdris akşam yine her zamanki bir araya gelerek buluşma yerleri olan dağa çıkıp meşe ağacının altında otururlar. Zühre, bundan sonra anlatacaklarının kendisini haklı çıkarmak ya da başkalarını suçlamak amacı taşımadığını, yalnızca yaşadıklarını olduğu gibi anlatmak istediğini söyler. Böylece geçmişine dair daha derin açıklamalara başlar. Zühre, Necip'in evlenme teklifini neden kabul ettiğini anlatır. Onu başlangıçta sevememiş olsa da ailesinin, toplumun

ve geleneklerinin dayatması sonucu zamanla ona yakınlık duyabileceğini, evlendikten sonra aşkın doğabileceğini düşünmüştür. Bu umutla kendisini Necip'e bağlamaya çalışır. Sık sık dışarda vakit geçirmeye başlarlar. Necip'in yanında kendini sürekli hata yapacakmış gibi ürkek hisseden Zühre bir ara sesli güler ancak Necip onun gülmemesi gerektiğini söyler. Sürekli Rusça sözcükler araya sıkıştırarak Zühre ile konuşan Necip'in ilk öpücüğü de Zühre için cimrice ve aşktan uzak soğuk bir öpücüktür. Zühre, zamanla Necip'in kendisini sürekli yönlendiren, öğüt veren ve küçümseyen bir tavır içinde olduğunu görür. Onun her konuda üstünlük taslaması, kendisini çocuk gibi görmesi ve ailesinin yanında bile annene karşı çıkma diyerek eleştirmesi Zühre'yi rahatsız etmeye başlar. Dolayısıyla Necip'in sevgisini içtenlikle göstermemesi ve duygusal yakınlıktan uzak durması Zühre'nin zihninde yeni kuşku doğurur. Nitekim Zühre, Necip'in kendini bir insan olarak değil, sahip olunacak bir nesne gibi gördüğünü düşünmeye başlar. Bu düşünceler onu giderek daha fazla huzursuz eder.

Zühre'nin İçinde Yaşadığı Duyguları Evliliğe her ne kadar olumlu yanıt vermiş olsa da Zühre'nin çevresindeki her şey tamamen onun arzularını, duygularını ve özellikle insan olarak karar verebilme sorumluluğunu yok sayar. Zühre evliliğe de bu yüzden onay vermiştir. Annesini ve babasını mahcup etmemek için onu tanıyınca sevebileceğini düşünen Zühre zamanla Necip'in ailesi ile de bir araya gelmeye başlar. Her iki aile de evliliği büyük bir mutlulukla karşılar. Necip'in ailesi Zühre'yi gelin olarak değil, öz kızları gibi benimsediklerini söyler. Ona değerli hediyeler verirler. Bu durum Zühre'nin üzerindeki baskıyı artırır çünkü çevresindeki herkes bu evliliğin doğru olduğuna inanmaktadır. Bu yüzden Zühre de omuzlarındaki baskıyı hissettiği için kendisini değiştirmeye çalışır. Zühre, Necip'i tanıdıkça onun hayatındaki en büyük amacın yükselmek ve önemli bir mevkiye ulaşmak olduğunu fark eder. Necip'in kariyer hedeflerine ulaşmak için her şeyi göze alabilecek biri olduğunu düşünmeye başlar. Henüz bunu açıkça ifade edemese de onun özünde bir kariyerist olduğunu sezmiştir. Necip'e verdiği sözden dönmek ister fakat ailesinin, çevresinin ve Necip'in tepkilerinden çekinir. Bir yandan ondan uzaklaşmak isterken diğer yandan belki zamanla onu sevebileceğini düşünerek umut beslemeye devam eder.

Savaşın Patlak Vermesi Zühre'nin yaşadığı tüm bu kararsızlık döneminde İkinci Dünya Savaşı patlak verir. Savaşın başlaması Zühre'nin hayatındaki bütün dengeleri değiştirir ve yeni gelişmelerin önünü açar. Zühre savaşın başlamasıyla Necip'in cepheye gitmesini umut eder. O sıralarda Zühre, Necip'in kendine olan ilgisinin azaldığını fark eder. Necip kendilerine de az uğramaya başlamıştır. Ancak bir gün sevinçle kapılarına gelen Necip'e fabrikada kalması için resmî izin verilmiştir. Böylelikle Necip silah üretimine geçen fabrikada hızla yükselir ve kısa süre içinde başmühendis olur. Zühre için bu durum her ne kadar olumsuz olsa da Necip'in cephe gerisinde daha yararlı olacağını inkâr etmez. Bu sırada Zühre'nin üniversitesi de hastaneye çevrilir ve öğrenciler çeşitli kurslara gönderilir. Zühre de daha önce mesleğini soran İdris'e neden iletişim mühendisi olduğunun yanıtını vermiş olur. Zühre cepheye gitme umudu ile iletişim kursunu kaydolmuştur. Onun bu kararı ailesi ile Necip tarafından öfkeyle karşılanır. Ancak kurs sonrasında şehrin telgrafhanesine yedek personel olarak göreve başlayan Zühre bu görevinin de babası aracılığıyla gerçekleştiğini öğrenir.

Necip'in Evlilik İşlemlerini Hızlandırmak İstemesi Zühre'nin de cephe gerisinde görev almasıyla Necip evlilik işlemlerinin hızlandırılmasını ister. Zühre ne kadar karşı çıksa da 1942 yılının başı için evlilik hazırlıkları her iki aile tarafından yapılmaya başlanır. Ancak Zühre burada duraklar ve ne kadar yoğun bir hazırlık olsa da evliliğin gerçekleşmediğini söyler. İdris meraklanmaya başlar. Zühre öncelikle insan hayatında bazen küçük görünen bir olayın bile bütün kaderi değiştirebildiğini ifade eder. Ardından 1942 yılının başlarında yapılması planlanan düğününden önce yaşadığı ve hayatının yönünü değiştiren olayları anlatmaya devam eder.

Necip'in Daveti ve Zühre'nin Tramvay Bekleyişi 1941 yılının aralık ayında Necip, Zühre'yi çalıştığı fabrikada düzenlenecek kutlama gecesine davet eder. Fabrika şehir merkezinden sekiz kilometre kadar uzakta bulunduğu için Zühre mesaisinden çıkar çıkmaz akşam vakti yola koyulur. Davetin öneminin farkında olan Zühre, davete özel en güzel giysilerini giyer. Şiddetli soğuk havada tramvay durağına gelerek uzun süre beklemeye başlar. Ancak sokaklar ıssızdır ve askerler vardır ayrıca tramvayın gelmemesi ve havanın giderek soğuması sonucu ayakları donmaya başlar. Tam otuz beş dakika bekleyen Zühre bir ara Necip'e sinirlenerek geri dönmeyi bile aklından geçirir ama dönemez. Zühre'nin bekleyişi sırasında tramvay durağındaki bir asker Zühre'nin uzun süre beklediğini ve donmak üzere olduğunu fark eder. Önce tramvay hattında arıza olduğunu ve tramvayın gelmeyeceğini söyleyen yabancı askere karşı mesafeli davranan Zühre soğuğun etkisiyle titremeye başlar.

Zühre'nin Behetgerey ile Tanışması Soğuktan titreyen Zühre'yi gören asker onun elinden tutarak ısınması için kendiyile götürür. Yakındaki otele giren asker Zühre'yi bir odaya getirir ve oracıkta donmak üzere olan ayaklarını ovalamaya başlayıp ona çay hazırlar. Zühre içinde bulunduğu durumun her ne kadar yanlış olduğunun bilincinde olsa da karşı koyamaz. Onun kaba ya da çıkarıcı bir tavır göstermediğini aksine son derece içten davrandığının farkına varır. Kendini daha rahat hissetmeye başlayan Zühre askerin görünüşünü incelemeye başlar. Zühre ile aralarında sohbet başlayan asker Başkurt olduğunu ve adının da Behetgerey olduğunu söyler. Sohbeta dalan Zühre bir ara saatin kaç olduğunu sorar. Saat on olmuştur. Zühre hemen eve dönmek için hazırlanmaya başlar. Behetgerey ona çıkışa kadar eşlik eder ve yarın da aynı saatte onu bu tramvay durağında bekleyeceğini söyler.

Zühre'nin Eve Dönüşü Zühre eve döndüğünde annesi ona neden erken geldiğini sorar. Yalan söylemeye mecbur kalan Zühre, tramvayın gelmediğini ve donmak üzereyken bir arkadaşına uğrayıp ısınarak eve döndüğünü söyler. Ertesi gün erkenden Necip'in gelmesiyle Zühre onu karşılar. Necip kutlamaya neden katılmadığını sorar. Zühre tramvayın gelmediğini ve bu yüzden gidemediğini söyler. Necip farklı ulaşım araçlarıyla gelebileceğini belirtir. Bunun üzerine Zühre, kendisini almaya gelmediği için ona sitem eder.

Zühre'nin İstasyona Tekrar Gitmesi Tramvay durağındaki o gece Zühre'nin hayatındaki dönüm noktası olmuştur. Ertesi gün Necip'in ayrılmasından sonra Zühre işten saat altı gibi döner. Zihninde hayatı hakkında sorular dönmektedir. Bilinçli olarak odasına giren Zühre odanın kapısını kendini tutması temennisiyle kilitler. Odada geçirdiği zamanda kulaklarında Behetgerey'in sözleri yankılanır. Tramvay durağına gidip gitmeme arasında düşünen Zühre hava soğuk olsa bile kalın giyinip çizmelerini giyerek evden çıkmaya karar verir. Çıkarken annesi arkasından nereye gittiğini sorsa da Zühre arkadaşına gittiğini söyleyerek koşmaya başlar. Tramvay durağına geldiğinde Behetgerey'i orada görür ve aslında bu soğukta beklememesini söylemek için geldiğini söyler ancak dayanamayıp onunla kalır.

Behetgerey'in Cepheye Gitmesi Buluştukları o gece Zühre, Behetgerey'e başından geçen her şeyi anlatır. Böylelikle yaşadığı çıkmazları anlattığı ilk kişi de Behetgerey olur. Ancak Zühre ile Behetgerey'in günleri kısıtlıdır. Zühre o günden sonraki günlerini sürekli Behetgerey ile geçirir. Dört gün sonra da onu cepheye uğurlamak zorunda kalır. Dördüncü gün Behetgerey ile istasyona giden Zühre için hayatındaki en buruk anlardan biri gerçekleşir. Her ne kadar cepheye giden bir asker olsa da Behetgerey'in mutluluğu Zühre'ye de olumlu yansır. Trenin hareket saati yaklaştığı sırada iki sevgili birbirlerine sıkıca sarılırlar. Behetgerey, Zühre'nin kulağına "beni bekle" der. Tren istasyondan ayrılır, Zühre o anda kimsenin bilmediği ve hiçbir kanuna bağlı olmayan eşini uğurlamış olur.

Zühre'nin Necip ile Evlenmekten Vazgeçmesi Behetgerey'in cepheye gidişinden sonra Zühre uzun bir süredir muhakemesini yaptığı Necip'i sevemediğini anlamaya başlar. Ancak içinde bulunduğu durumda düşünüyü iptal etmesi çok zordur. Zühre o günden sonra yaşadığı iç bunalımıyla günlük hayatının rutin işlerini yaparken ondaki dalgınlığı önce arkadaş çevresi fark eder. Her şey kendisi farkında olmadan gelişmektedir. Yemek yerken, çalışırken, uyurken ve arkadaşları ile sohbet ederken hep dalgındır. Zamanla Necip'ten de kaçınmaya başlar. Ondaki bu solgun hâli ve durgunluğu nihayet annesi de fark ederek ona durumunu sorar. Annesine göre düşünüyü yaklaştırmakta olan bir genç kız mutluluktan çevresine enerjisini yayarken Zühre'de durum tam tersidir. Zühre annesi ile konuşurken artık içinde biriktirdiği düşüncelerini tutamaz ve sinirli bir şekilde annesine Necip'i sevmediğini evlenmek istemediğini dile getirir.

Babasının Durumu Öğrenmesi Zühre'nin annesi ile şiddetli tartışmalar sonucunda artık Necip'le evlenmek istemediğini dile getirmesinin ardından annesi onu sakinleştirmeye çalışıp evlilik için geline bu noktada kızlar için geri dönüşün imkânsız olduğundan ve bütün ayıbın kendisine kalacağından söz etmeye başlar. Ardından babasına durumu kendisinin açıklaması gerektiğini söyleyerek durumu eşine iletir. Ertesi gün babası Zühre ile net bir şekilde konuşmak için onu yanına çağırır. Kızına rızasını bildirdiğini ve bir yıl boyunca sözlü kaldığını bu durumdan dönülmesinin çok büyük onursuzluk getireceğini sert bir şekilde anlatmaya çalışır. Zühre de aynı sertlikle Necip'in karısı olmayacağını söyleyince babası evlendikten sonra kocasını seveceğini sevmenin öyle bir şey olmadığından söz etmeye başlar. Tartışma uzar ve babası sonunda kızına "kiminle yattın" diye sorunca Zühre dayanamaz ve ağlayarak dışarıya çıkar.

Necip'in Her Şeyi Öğrenmesi Babasıyla yaşadığı şiddetli tartışmanın ardından hayal kırıklığına uğrayan Zühre o gün Necip'e her şeyi anlatmaya karar verir. Necip'i evine davet edemeyeceği için her

şeyi dışarda konuşmayı planlar. Zühre o gece Necip'e evlilikten vazgeçtiğini ve ona karşı içinde hiçbir aşk duygusu olmadığından bahsederken Necip sözünü keserek sözden dönmenin alçaklık olduğunu ve hayatında birinin olup olmadığını sorunca Zühre sadece bir asker olduğundan bahseder. Necip Zühre'ye hakaret ederek oradan ayrılır. Zühre için artık süreç daha zordur. Çünkü toplumsal değerlerdeki tüm ayıp babası ve annesinin üzerine kalmıştır. Annesi ise o günden sonra hastalanarak yatağa düşmüştür. Babası o günden sonra Zühre annesine baktığı için onu evden kovamaz ancak onun yüzüne dahi bakmaz. Annesi de aynı şekilde Zühre ile konuşmaz fakat annesinin durumu iyileşmeye başladığında kızına yeniden kızım demeye başlar. Babasının da zamanla tavrı değişir ancak kızına artık sadece adıyla hitap eder ve özel hayatıyla ilgilenmez.

Zühre'nin Gerçek Aşkı Bulması Hayatının en zor dönemleri bu şekilde geçen Zühre'nin kalbindeki burukluk zamanla geçer, acısı unutulur ama Behetgerye yüreğinde kalmaya devam eder. Zühre bunu aşk olarak tanımlar. Behetgerye ile dört gün kadar kısa bir süre geçirmelerine rağmen Zühre onun hakkında çok şey öğrenmiş ve onu tanıma fırsatı bulmuştur. Bu süreçte onunla ilgili anılarını düşünmeye başlar ve kulağında hep "bekle beni" sesi yankılanır. Bir yıl boyunca Behetgerye ile hiçbir irtibatı olmayan Zühre bir yılın sonunda Asker Alma Müdürlüğünden çağrılır. Yedek sınıfında olduğu için kendisine sıra geldiğini düşünen Zühre oraya gidince bir binbaşı ona Behetgerye Seferov'un selamını iletir. Zühre o anda gerçek aşkının kendisini unutmadığını öğrenir ancak Behetgerye'ye ulaşmak zordur. Birkaç ay sonra aynı yerden tekrar çağrılarak yine Behetgerye'nin selamını alır. Dört yıl sonra ise Behetgerye cepheden dönmüştür. Kıymetlisi olarak nitelendirdiği Behetgerye'nin cepheden dönüşünü anlattığı sırada Zühre'nin gözünden mutluluk gözyaşı dökülmeye başlar ve hikâyesini tamamlamış olur.

İdris'in Bir Yıl Sonra Dulkın Sanatoryumuna Dönmesi Zühre hayat hikâyesini İdris'e anlattıktan üç gün sonra sanatoryumdan ayrılır. İdris onu uğurlamak için istasyona götürür. Zühre, İdris'e onun kendisine karşı içinde duygular beslediğini anladığını ve dile getirmeden bunu çok güzel bir şekilde hissettirdiğinden söz eder. İdris âşık olduğu kadına son kez "Zühre Hanım sizin için aşk nedir" diye sorar. Aldığı cevap "aşk sevdiğini mutlu etmektir" olur. Günler aylara aylar yıla karışmıştır. İdris bir yıl sonra geri döndüğü Dulkın Sanatoryum'unda meydana oturur ve bir yılın ne kadar çabuk geçtiğini hâlbuki Zühre'nin adımları, birlikte yürüdükleri yolları, sanatoryumun ağaçları, doğası ve deniz ilk günkü gibi gözünün önündedir ve özellikle de Zühre'nin sesi kulaklarında yankılanmaktadır.

KİŞİLER

İdris (Yaralı) Eserin başkışısı İdris anlatının trajik yükünü sırtlayan rasyonel dünyası ile yüreğinin irrasyonel arzuları arasında sıkışmış eğitilmiş bir Tatar karakteri tasvir etmektedir. İdris, geçmişin izlerini yüreğinde taşıyan, gerçek aşkı gençliğinin heyecanı ile karıştırıp mutsuz bir evlilik sürdüren ve ömrü boyunca gerçek aşkı arayarak Zühre'de bulan ancak onda bulduğu gerçek aşka hayatın engellerine takılan yaralı bir karakterdir. Bir yıl öncesinde tedavi olmak amacıyla geldiği Dulkın Sanatoryumu'nda Zühre ile karşılaşır ve ona gerçek anlamda âşık olur. Ancak bu aşk İdris için ulaşılamayacak kadar kederli ve değerli iken hayat şartları yüzünden yüreğinin derinliklerinde bir sır olarak yatmaktadır. O, bir yıl sonra tekrar geldiği bu sanatoryumda binaların, yolların, ağaçların ve denizin günler geçmemiş gibi aynı kalmasına şaşırırken değişen tek şeyin kendisi olduğunun farkına varır. Oadaki bu değişiklik onun deyimiyle olgunluktur. İdris bu sanatoryumda tattığı aşkı ve Zühre'yi kimseyle paylaşmayıp yüreğinin sırrı olarak tutmuştur fakat bir yıl sonra aynı uzama gelince içindeki yükü boşaltmak için duygularını anlatmaya başlar.

Örnek Olay İdris bir yıl sonra tekrar geldiği sanatoryumda yalnız başına otururken düşüncelere dalmıştır. Başından geçenlerin olup bittiğine, yavaş yavaş unutacağına ve eski hâline döneceğine inanmaya başlamıştır. Ancak sanatoryuma tekrar gelip geçmişin izlerini hissedince anıları ve duyguları yeniden canlanır. Zühre'ye olan aşkı yeniden alevlenir. Zühre onun yüreğindeki yalnızca kendine saklamayı düşündüğü en gizli sırrıdır. Fakat şimdi onu anlatmadan yapamıyor çünkü derler ki; "insan içini döktüğünde rahatlamış".

Aşık İdris genç yaşta, gençliğin verdiği heyecanla mutsuz bir evlilik yapan ve evliliğin sonraki yıllarında bu kararından pişman olup gerçek aşka susayarak gerçek aşkı aramaya başlayan yaralı bir karakterdir. Onun yaşamındaki bu süreç gerçek aşkın deneyimler sonucunda olgunlaşan insanlarda bulunabileceği düşüncesine iterek hayata bakış açısını değiştirmiştir. Zühre ile konuşmalarında bu konu üzerinde sık sık durmaktadır. Çünkü Zühre gerçek aşkın genç yaştaki ilk deneyimde olduğu görüşündedir. İdris sanatoryuma yerleştikten birkaç gün sonra Zühre'ye rastlar. Ona duyduğu aşk,

bencil bir sahip olma arzusundan uzak, Zühre'nin varlığına duyulan saf ve saygılı bir hayranlıktır. Kendi acısını haykırmak yerine, hayran olduğu kadının iç dünyasını anlamaya çalışan, onun hüznü geçmişini büyük bir sabır, olgunluk ve empatiyle dinleyen bilge bir sırdaştır. Zühre'de bulunduğu gerçek aşk onun için yalnızca fiziksel bir olgudan ziyade aynı zamanda ruhsal bir huzura yol açan anlam veremediği bir duygudur. Zamanla Zühre'nin yüzüğünü görmesi, kocası olduğunu öğrenmesi ve onun kimseyle paylaşmadığı hayat hikâyesini dinlemesi İdris'in duygularında burukluk yaratsa da İdris her zaman Zühre'ye karşı sınırlarını bilen saygılı bir sırdaş ve arkadaştır. Zühre'ye olan duygularını bir yılın ardından unutacağını düşünmüşse de sanatoryuma tekrar gelişiyle içindeki kor alevlenmiş ve onun gözlerini, birlikte geçirdikleri anlarını ve özellikle güzel sesini asla unutmayacağını bilincindedir.

Örnek Olay Anlatının sonunda İdris düşüncelerini şu tümcelerle ifade eder: “Kader beni bir kez daha Dulkın Sanatoryumu'na getirdi. Bir yıl ne kadar kısa... Her şey gözlerimin önüne tekrar geldi. Silinmeyen izler... Ayak izleri. Evet, asla silinmeyecek ayak izleri. Bu ayak izleri denize, dağın tepesindeki o yaşlı meşe ağacının dibine kadar uzanıyor. Zaman her şeyin ilacıdır, geçecek, unutulacak diye kendimi teselli ettim ve şimdi her şey yeniden canlandı. Onu unutamıyorum. Onu ya da sesini unutamıyorum. Sesi bana uzun süredir dilimin ucundaki bir melodi gibi geldi. Benimle bu sessiz yollarda yürüyüp şarkı söyledi. Bana geçmişinden bahsetti ve sonra zamanı gelince beyaz ve kırmızı çiçeklerden oluşan bir buketi göğsüne bastırıp elimi sıktı. Sonsuza dek, benim için gitti. Ama söyleyin, dostlarım, yüreğinize bu kadar çabuk ve kolayca dokunabilen bir melodiyi unutmak mümkün mü?”.

Çalışkan İdris sanatoryuma tedavi için gelirken yanında bir bavul kitap getiren doktora adayı bir tarihçidir. Ancak onu işinden alı koyan tek düşünce Zühre'ye karşı duyduğu yüreğindeki aşktır. Yine de ondan ayrı olduğu boş vaktinde şehrin müzesine giderek tarihi belgeleri incelemeye koyulur. Sabah müzeye giriş yapan İdris, işiyle ilgili materyalleri incelerken zamanın nasıl geçtiğini unutarak müzenin kapandığı zamana kadar müzede kalır.

Örnek Olay Anlaşılan evdeki alışkanlığım burada da devam etmiş. Evde iken en büyük tesellim işimdi. Çalışmaya daldığımda dünyayı unutuyordum. Benim için çalışmak tüm ruhsal rahatsızlıkların çözümüdür.

Zühre (Baskın) Zühre karakteri, hayatın iplerini elinde tutan, ailesinin dayatmalarını ve Necip ile olmak üzere olan görücü usulü evliliğin çıkarıcılığını reddeden, toplumsal baskılara göğüs gerebilen sarsılmaz bir iradeye sahip baskın bir karakter olarak öne çıkar. Zühre, hayatı boyunca seçtiği değerlere ve gerçek aşka sadık, yüksek empati yeteneğiyle İdris'in içsel yalnızlığını anlayan şefkatli bir karakterdir. Mensubu olduğu toplumun sosyal statüsünü elinin tersiyle iten Zühre, paraya, güce ve toplumsal statüye tamah etmez. Ailesinin baskısına rağmen sadece statü ve mantık evliliği (po rasçet) yapmak isteyen Necip'i elinin tersiyle itebilecek kadar gururlu ve cesurdur. Henüz on sekiz yaşında bir genç kız olarak çevresinde gelişmeye başlayan görücü usulü geleneksel evliliğin ruhsal baskılarını en derinden hisseden Zühre için evlilik kaçınılmazdır. İki ailenin birlikte karar verdiği evlilik kararını en son öğrenen kişi Zühre'dir. Sığınacak bir yeri olmayan, yalnızca kendi zihninde muhakemesini yapabilen Zühre toplumun ve ailelerin baskısıyla önceleri ağabey olarak gördüğü Necip ile flörtleşmeye başlar ancak kendisini kullanılan bir nesneden öte göremez. Önce kendi ailesini memnun etmek için, zamanla başarılı bir kariyere sahip Necip'i sevebileceğini düşündüğü için rızası olduğunu söylese de umutları Necip'in kendisine ağır davranışları sonucunda boşa çıkar. Tıpkı İdris gibi o da gerçek aşkın peşine düşer fakat onun için gerçek aşk ummadığı bir anda çıkıp gelir. Behetgerey ile tanışmasının ardından kendisine aşkla yaklaşan ilk erkeğin o olduğunu fark eder. Zühre'nin hayatı bu andan itibaren değişir ve aşkı için annesini, babasını, Necip'i ve tüm toplumsal ve geleneksel baskıları karşısına alarak baş kaldırır. Onun bu baskın yönü sonrasında gerçek aşk ile tanışıp mutlu bir hayat sürmesinin altında yatan karakter özelliğidir.

Saygılı Zühre henüz on sekiz yaşındayken çevresinde gelişen olaylar onu düşünmeye sevk eder. Ailesinin ona güzel giysiler alması, Necip'in ailesinin sürekli kendilerine konuk olarak gelip kendisini sık sık incelemesi ve değerli hediyeler vermesi, annesi ve babasının Necip'in kariyerini överek Zühre'ye örtük mesaj vermesi, Necip ile evlenmesi gerektiğini en son kendinin öğrenmesi gibi çevresinde gelişen olaylar Zühre'yi ruhsal bir çıkmaza sürükler. Zühre'nin hayata bakış açısının temelinde, insan ilişkilerinin ve aşkın temiz kalması, maddiyatla veya ünvanla kirletilmemesi gerektiği inancı yatar. Bu uğurda ailesini karşısına almayı göze alır. Ancak bu göze alış ve baş kaldırış saygısızca yapılan bir eylem değildir. Zühre geleneklerinin bilincinde, anne ve babasının konumunu saymaktadır. Fakat olayların kendi istekleri dışında gelişmesi onun kendini kullanılan bir nesne gibi görmesine iter. Bu

durumda bile ailesinin haklı çıkacağını düşünerek saygısını korur ve Necip'le flört etmeye başlar. Ancak Necip'in soğuk, kaba davranışları ve kendisini sürekli küçümsemesi onun yüreğindeki en büyük yara hâline gelir. Behetgery ile tanışıp gerçek ilgi ve aşkı tadan Zühre, ailesine evlenmek istemediğini yine saygılı bir şekilde dile getirir. Nitekim Zühre karakteri kendi geleceğini düşünen toplumun ve geleneklerinin gerektirdiği şartları rasyonel bir şekilde reddeden ve tüm bunları da anne ve babasına saygı da kusur etmeden yapmaya çalışan ikilemde kalmış bir karakter olarak tasvir edilir.

Örnek Olay Zühre ailesinin yönlendirmesi ile Necip ile flörtleşmeye başlar. Ailesi ve Necip ondan bir cevap beklemektedir. Zühre içinde bulunduğu bu durumu ailesinin üzülmemesi ve onlara güvendiği için kabullenir: "Sonra kendi kendime düşünmeye başladım. Gerçekten neden bu konuyu uzatıyorum, neden insanları rahatsız ediyorum? Zaten hiçbir şey söylemeden bir sonuca varamam. Ne kadar erken o kadar iyi. Belki her şey netleşir ve bu şüpheler ile kederler yok olur. Risk almalı ve iki yanıtın birini söylemek gerek. Ona evet, yanıtını verdim ve acele etmemesini rica ettim."

Sorgulayan Zühre, hayatında gerçek aşkı bulmuş veya onun için mücadele etmiş olsa da geçmişin yükünü ve ruhundaki fırtınaları dış dünyaya yansıtmayan ketum bir sır küpü gibidir. Yaşadığı pişmanlıkları, hüznüleri ve anıları sessizce sineye çeken sabırlı ve derin bir muhakeme yeteneğine sahip bir karakterdir. Onun bu sorgulayıcı yanı anlatı boyunca birçok olayda gözlemlenmektedir. Sadece ailesinin değil, Necip'in, Behetgery'in, İdris'in ve toplumun normlarını sürekli rasyonel bir şekilde sorgulayan ancak birlikte gelecek kuracağı kişiyi duygularıyla seçmek isteyen narin bir karakter olarak öne çıkar. Zühre'nin sorgulayan yönü toplumsal cinsiyet bağlamında da olaylara yansır. Ailesinin örtük bir şekilde Necip'i onun yanında sürekli kariyeri, dürüstlüğü, başarısı gibi yanlarıyla övmesi on sekiz yaşındaki Zühre'yi "Ben de erkek olarak doğsaydım, ben de onun kadar başarılı olabilirdim." sözünü söylemeye mecbur bırakmıştır.

Örnek Olay Zühre'nin sorgulayan yanına dair anlatıda birçok olay vardır ancak onun muhakeme yeteneğine örnek olarak ailesinin Necip'in kendisiyle evlenmek istediğini paylaştığı zamanki şu sahne gösterilebilir: "Bunu anlamıyorum, dedim gerilerek. Necip'ten bu konuya dair tek bir kelime bile duymadım ve siz beni ona vereceksiniz. Ailesine ne vaat ediyorsunuz. Bu nasıl olabilir. Belki Necip'in de benim gibi hiçbir şeyden haberi yoktur.

Sadık Zühre karakterinin öne çıkan diğer bir özelliği onun sadık yanıdır. Necip'le büyük bir yola çıkacağını bilincinde olan Zühre, onunla bir yıl zoraki vakit geçirir. Onu sevebileceğini düşünerek Necip'in sadece iyi yanlarına odaklanır. Ancak gerçek aşkı bulamadığı Necip'e ve ailesine sadakatini hiçbir zaman kaybetmez. Özellikle Behetgery ile tanışmasının ardından hayatındaki gerçek ilgiyi ve aşkı onda bulduğunu fark eden Zühre, dört yıl boyunca cephede yalnızca iki kez selam haberi aldığı Behetgery'e olan aşkına o cepheden dönene kadar sadık kalır. İdris ile tanıştığı ve sanatoryumda geçirdiği hoş vakitlerde bile içten içe İdris'i anlayan Zühre hem İdris'i kırmadan hem de eşine sadakatini kaybetmeden olaylara dengeli bir şekilde yaklaşabilen bir karakterdir.

Örnek Olay 1942 yılından beri cephedeki Behetgery'den sadece iki kez selam haberi alabilen Zühre onu beklemeye devam eder: "Ve o geri döndü. Savaş bittikten bir yıl sonra geri döndü. Benim kara yiğidim, Behetgery'im. Yaşlanmış ve saçları beyazlamıştı. Kaşlarının arasında derin bir çizik vardı ancak küçük gözleri hâlâ ışıltıyordu... Onu uzun süre tanımaya fırsatım olmamıştı ancak dört yıl sonra geri döndüğünde bana inanılmaz derecede yakın birisiydi. Benim için çok kıymetliydi."

Necip (Bencil) Necip, Zühre'nin anne ve babasının evlenmesini istediği, ancak Zühre'nin rasyonel ve duygusal olarak sorgulayıp reddettiği sosyal statüyü temsil eden erkek karakterdir. Necip'in en belirgin insani özelliği, hayatı ve ilişkileri tamamen maddi kazanç ve statü üzerinden okumasıdır. Zühre ile kurmak istediği bağ, duygusal, aşk merkezli bir ilişki değil, tamamen mantığa ve geleceğe yönelik sosyal bir yatırımdır. Her ne kadar Zühre ile olan ilişkisinde onu sevdiğini söylese de onun sevgisi kendinin hayata bakış açısıyla sınırlı karşı tarafın duygu ve düşüncelerini yok sayan üstün bir bakış açısından ibarettir. Necip karakteri insan ruhunun inceliklerinden, sanattan veya gerçek bir sevginin kutsallığından tamamen uzaktır. Zühre'nin içsel derinliğini, sorgulamalarını ve narin yapısını anlayabilecek bir duygusal zekâya sahip değildir. Onun için evlilik, sosyal basamakları tırmanırken edinilmesi gereken bir prestij unsurundan ibarettir. Bu yönüyle Necip karakteri aslında Sovyetler Birliği'ndeki sosyal statüsü açısından kariyerli ve toplumun gerekliliklerini taşıyan sistemin öznesi hâline gelen geleneksel erkek tiplemesini tasvir etmektedir.

Örnek Olay Zühre, Necip'in neden kendisiyle evlenmek istediğini, gerçekten sevip sevmediğini anlamak için ona sorular sorar. Necip ise onu beğendiği için evlenmek istediğini söyler. Zühre bir kişiyi beğenmenin evlilik ile sonuçlanamayacak kadar küçük bir şey olduğundan söz ederek peki aşk diye sorar. Necip onun çok saf olduğunu söyleyerek "eğer beğendiysem seviyordumdur, Sevmeseydim beğenmezdim." der. Zühre için o anda erkek arkadaşının gerçek niyetini öğrenmek acı verici olmuştur.

Kimliğini Yitiren Moskova'da eğitimini tamamlayan ve başarılı bir mühendis olan Necip, Tatar geleneklerinden ve dilinden oldukça uzak bir tip olarak kendi milli kimliğini yitiren bir tiplere olarak da sunulur. Emirhan Yeniki Tatar edebiyatında işlenen kuşak çatışmasının ilk etkilerinden sayılabilecek yansımalarını Necip tiplemesi ile gözler önüne serer. Yazar, Tatar toplumundaki kuşak çatışmasını gelenekler doğrultusunda yansıtmaktansa anadili Tatarca'yı konuşurken sürekli Rusça sözcükler kullanan, kendi kimliğini yitiren ancak bir kuşak öncesi ailesinin görücü usulü evlilik gibi geleneklerini sürdüren bir tiplere olarak yansıtır.

Örnek Olay Zühre, Necip ile dışarda ilk vakit geçirdiği anda ona karşı ilk izlenimini şu şekilde ifade eder: "Bir süre sonra Necip yavaş yavaş işinden bahsetmeye başladı. Şunu söyleyeyim: çok fazla Rusça sözcük kullanıyordu. Bazen tamamen Rusçaya geçiyordu. Söylediklerini size nasıl aktaracağımı bilemiyorum."

Behetgereg (Sevecen) Behetgereg, Zühre'nin gerçek aşkı bulduğu, onun uğruna ailesini ve toplumsal baskıları karşısına aldığı ve Necip'in aksine ünvanların veya paranın arkasına saklanmayan, duygularını son derece açık, samimi ve maskesiz yaşayan sevecen biri olarak öne çıkar. Onun içtenliği ve yapmacık olmaması Zühre'nin onda gerçek aşkı bulmasını sağlar. Zühre ile aralarında kurulan bağ, dünyevi çıkarlardan arınmış, ruhsal bir ortaklığa dayanmaktadır. Emirhan Yeniki anlatının çatışmasını Behetgereg ile onun karakteriyle taban tabana zıt olan Necip ile kurgulamıştır. Necip, hayatı tamamen rasyonel çıkarlar, maddi güvence ve toplumsal prestij üzerinden okuyan, insan ilişkilerini birer yatırım aracı olarak gören pragmatik ve duygusal körlüğe sahip bencil biri olarak ön plana çıkarken buna karşılık Behetgereg, maddiyatın ve ünvanların ötesine geçebilmiş, duygularını maskesiz bir biçimde en saf hâliyle yaşayan, Zühre'nin hayatında silinmez izler bırakmayı başarabilen tutkulu ve gerçek bir aşkın temsilcisidir. Dolayısıyla Behetgereg, Zühre'nin hayatındaki boşlukların tamamını doldurabilen ve ona sevgi dolu, anlayışlı ve şefkatli yaklaşabilen ilk kişidir. Bu konuda ikinci kişi anlatı başkışilerinden biri olan İdris olmuştur.

Geleneklerine Bağlı Behetgereg, Ural coğrafyasında doğup büyüyen ve Necip'in aksine kimliğini yitirmeyen Tatar-Başkurt kültürünü temsil eden bir karakter olarak öne çıkar. Zühre ile tanıştığı dört günlük kısa bir sürede ona Urallar hakkında, Dim Nehri kıyılarındaki çocukluğu ve ailesinden büyük bir heyecanla bahsetmiştir. Eşi Behetgereg'in bu heyecanı Zühre'nin içine o kadar işlemiştir ki Zühre, İdris ile tanışmasında ona Urallardan olduğunu büyük bir gururla söylemiştir.

Örnek Olay Zühre ile Behetgereg henüz üç dört günlük kısa bir süre geçirmesine rağmen Zühre bu kadar kısa bir sürede Behetgereg'in doğup büyüdüğü yerleri anlatabilmesine şaşırmıştır: "Dim Nehri'nin kıyılarındayım. Babam bir arıcıydı. O sırada hemen hiç bal yağdığını gördün mü? diye sordu. Ben, yok, deyince o daha tutkulu anlatmaya başladı: 'gerçekten de bal yağıyor, sabahleyin çiğ ile ıhlamur ve meşe yapraklarını toplayıp yalardık.' Dur, bak! Dönünce seni bizim yerlere götürüp bal yaprakları tattıracağım, der."

Şefkatli Behetgereg sevecen biri olmasının yanında aynı zamanda son derece şefkatli ve duyarlı bir askerdir. Cephe gerisinde görev yaparken bir gece tramvay durağında bir kadının beklediğini görür. Uzun süre orada hareketsiz duran ve donmak üzere olan bu kadına hiçbir kötü niyeti olmadan yardımcı olur.

Örnek Olay Behetgereg cephe gerisinde cepheye gitmek için hazırlıklar yapan bir askerdir. Görevi sırasında bir gece konakladığı otelin yanındaki ıssız tramvay durağında bir kadının beklediğini görür. Bu durum ilk başlarda ona olağan gelse de dondurucu soğukta kadının orada otuz beş dakika beklediğini fark eder. Donmak üzere olan bu kadın Zühre'dir. Hemen kadının yanına gidip tramvayın gelmeyeceği hakkında bilgi verir ancak Zühre oradan ayrılma niyetinde değildir. Behetgereg, Zühre'nin titrediğini görünce onu hemen bileğinden tutar ve konakladığı odaya götürüp ayaklarını ısıtıp çay ikram eder. O sırada hiçbir şekilde Zühre'nin özel alanını ihlal etmez. Zühre onun bu iyi niyetinin farkına vararak her ne kadar bulunduğu durumun yanlış olduğunu bilse de Behetgereg'in bu yanı özellikli dikkatini çeker.

Esprili Behetgereg ölümün gerçekliğinin en yakın hissedilmesi gereken savaş gibi bir olgu ve âşık olduğu kadından ayrılma anında bile yaşama sevincini yitirmeyen esprili bir karakterdir. Onun bu yanı zor zamanlar geçiren Zühre'ye de karanlıkta parılayan bir ışık gibi tesir eder.

Örnek Olay “Tren istasyondan ayrılmadan önce ona sadece ‘dönecek misin?’ diye bir soru sordum. Bana bakarak ‘döneceğim’ dedi. Onun saf, dürüst gözleri ‘inan’ der gibiydi. Arından gülümseyerek ekledi: ‘öldürmezlerse eğer’, öyle söylememesi gerektiğini söyledim. ‘Tamam Zühre, endişelenme! Ölüm bana şu anda dokunmamalı’ dedikten sonra bana ‘bekle beni’ dediğini duydum.”

Zühre'nin Annesi Zahide Zahide anlatı başkışilerinden Zühre'nin annesi olarak onun karakterine annelik duygularıyla yön veren ancak eğitilmiş bir öğretmen olmasına karşın toplumun geleneksel kesimini tasvir eden tiplere bir kişi olarak öne çıkar. Zahide içinde bulunduğu Rus toplumunda eğitilmiş ve ilerici bir kadın olarak tasvir edilirken toplumun geleneksel ideolojisinin öznesinin bir yansımasıdır. Zühre'nin gelişiminde ona piyano çalmayı, nakış işleri yapmayı, tiyatroya ve müziğe dair olumlu kazanımlar sağlamış olsa da geleneksel görücü usulü evliliği savunan ve toplumun kendisini ayıplayacağından korktuğu için kızını istemediği biriyle evlendirmekte çaba gösteren dolayısıyla anlatının geleneksel tiplemesini oluşturan kişidir. Kızının evlilikten vazgeçmesinin ardından toplumun tüm hatayı kendisinde göreceğini ve bu durumun hayatının geri kalanında yüzleşeceği bir alinyazısı olacağını vurgulamaktadır. Ancak Zahide'nin geleneksel tiplemesinin ardında bir de annelik yanı vardır; kızına evlilikten vazgeçmesinin ardından her ne kadar sırtını çevirmiş olsa da zamanla ona karşı tutumu tamamen olmasa da yumuşamaya başlamıştır.

TEMALAR

PSIKOLOJİK

Aşk Emirhan Yeniki'nin *Yürre Sırrı* adlı anlatısı merkezi bir tema olarak aşkın İdris, Zühre, Necip ve Behetgereg'in hayat ilişkilerinde deneyimledikleri bir olgu ve aynı zamanda aşkın geleneksel boyutlarının da işlendiği çok yönlü bir eser olarak sunulmaktadır. Eserde anlatı başkışileri üzerinden onların hayatları boyunca deneyimledikleri sevmeye-sevilme duygularından yola çıkılarak gerçek aşkın tartışması yapılmaktadır. Bu doğrultuda gerçek aşk arayışında olan İdris'in ve gerçek aşka iki kez denk gelen Zühre'nin hayatlarındaki ilişki çıkmazlarına ben (seven) ve öteki (sevilen) olarak bakıldığında Sartre'ın düşünceleri bu konuya ışık tutacak niteliktedir. Jean-Paul Sartre'ın felsefesinde öteki, benim bilincimin sınırlarını çizen, beni bir nesne gibi görerek özgürlüğümü tehdit eden ama aynı zamanda kendimi fark etmemi sağlayan kişidir. Aşk ise bu tehditkâr ötekinin özgürlüğünü, beni kölesi yapmadan ele geçirme ve onun gözünde bir nesne değil, dünyanın merkezi olma çabasıdır. Öyleyse anlatıdaki ilişki çıkmazlarında Zühre ile Necip'in ilişkisinde Zühre (ben olarak) Necip'in (ötekinin) nesnesi hâline gelerek duygu ve düşünceleri dışlanan karakterken Behetgereg (diğer bir öteki) ile ilişkisinde Zühre (ben) tehditkâr ötekinin özgürlüğünü ele geçirmediği, Zühre'yi kölesi/nesnesi yapmadan onun gözünde dünyanın merkezi hâline getirmektedir.

Anlatıda aşk teması yalnızca bu şekilde işlenmeyerek diğer başkışi olan İdris, Zühre'nin sarsıntılı geçmişinin ardından gelecekteki ben olarak tanımlanabilecekken Zühre öteki konumuna gelerek İdris için dünyanın merkezi hâline gelmektedir. Bu iki başkışinin sanatoryumda bir araya gelerek hayatlarındaki ilişki çıkmazlarının ardından gerçek aşkı tartıştıkları zaman ve uzam karakterlerin fenomenolojik (deneyimsel) aşk tanımlamaları ile çok boyutlu işlev kazanmaktadır. Fenomenoloji, dış dünyadaki nesneleri bilimsel ya da toplumsal tüm ön kabullerden arındırıp onların insan bilincine doğrudan yansıyan saf özünü ve bıraktığı ilk elden deneyimi betimleme yöntemidir. Psikolojik bir duygu olarak aşk ise biyolojik dürtülerin ötesinde, bireyin ego sınırlarını esneterek bir başkasına karşı yoğun bir bağlanma, hayranlık, aidiyet ve libidinal enerjiyle yöneldiği derin bir duygusal durumdur. Bu iki kavram fenomenolojik düzlemde birleştiğinde aşk; bireyin zaman, uzam ve beden algısının tamamen ötekinin varlığına göre yeniden şekillendiği ve dünyanın sadece o kişiye doğru büküldüğü saf ve biricik bir yönelim deneyimine dönüşmektedir. Dolayısıyla Zühre bu algısal dönüşüm nedeniyle aşkın yalnızca tüm önyargılardan uzak olunan gençlik yıllarındaki o ilk farkındalığın getirdiği saf heyecanla gerçek olabileceğine inanırken İdris gençlikteki bu durumu hormonla ilgili bir yanılsama ve tecrübesizlik olarak görüp aşkın ancak olgunlaşan insanın kendi iç eksikliğini ve varoluşunu anlamlandırma arzusuyla arayıp sonradan bulduğu bilinçli bir inşa süreci olduğuna inanmaktadır.

Örnek Olay Zühre ile İdris botanik parkta vakit geçirirken Zühre, hayatı boyunca bir kez çiçek açan ve çiçek açtıktan sonra ölen bitki ağaveyi anlatır. İdris aşkı bu çiçeğe benzetererek; “İnsan da şu bitki

gibi ömründe yalnızca aşkı bir kez tadar.” “Neden aşk birden fazla yaşanabilir mi ki?” “Elbette, mümkün.” Zühre Hanım, inanmıyorum! dedi: “Bunu bilmiyordum, bilmiyordum. Gençken bir kişiyi gerçekten seversin böylelikle ömrün boyunca böyle devam eder, diye düşünürdüm.” “Biliyorsunuz, gençlikteki ilk aşk çoğu zaman gençliğin sarhoşluğundan ibaret oluyor.”

Özveri/Fedakârlık Anlatıda özveri teması, İdris karakteri üzerinden işlenmektedir. İdris, Dülkân Sanatoryumu'nda tanıştığı Zühre'ye derin bir aşkla bağlanmasına rağmen onun evli olduğunu öğrendiğinde duygularını bastırmak zorunda kalır. Zühre'ye karşı hissettiği sevgi, sahip olma arzusundan uzak, onun mutluluğunu önceleyen olgun bir aşka dönüşür. İdris, Zühre ile geçirdiği zamanlarda sevgisini açıkça dile getirmekten kaçınır ancak davranışları, ilgisi ve ona gösterdiği saygı aracılığıyla duygularını hissettirir. Zühre de bu duyguların farkına vararak İdris'in kendisine karşı beslediği sevgiyi sessiz ve zarif bir şekilde ifade ettiğini dile getirir. Buna rağmen İdris, Zühre'nin hayatına müdahale etmeyi düşünmez ve onu istasyonda uğurlarken aşkını kendi yüreğinde saklamayı tercih eder. Bir yıl sonra yeniden sanatoryuma döndüğünde ise unutacağını düşündüğü bu aşkın hâlâ canlı olduğunu fark eder. Eser gerçek sevginin yalnızca kavuşmakla değil, gerektiğinde sevdiği insanın mutluluğu için kendi duygularından vazgeçebilmekle de anlam kazandığını göstermektedir. İdris'in yaşadığı aşk, karşılık beklemeyen, saygı ve fedakârlık üzerine kurulu olgun bir sevginin temsilidir.

Örnek Olay “...Onu unutamıyorum. Onu ya da sesini unutamıyorum. Sesi bana uzun süredir dilimin ucundaki bir melodi gibi geldi. Benimle bu sessiz yollarda yürüyüp şarkı söyledi. Bana geçmişinden bahsetti ve sonra zamanı gelince beyaz ve kırmızı çiçeklerden oluşan bir buketi göğsüne bastırıp elimi sıktı. Sonsuza dek, benim için gitti. Ama söyleyin, dostlarım, yüreğinize bu kadar çabuk ve kolayca dokunabilen bir melodi unutmak mümkün mü?”

Özlem Özlem teması, anlatıda Zühre ile Behetgereg arasındaki aşkın belirgin duygusal boyutlarından biri olarak işlenmektedir. Zühre, Behetgereg ile yalnızca birkaç gün geçirmiş olmasına rağmen onda hayatı boyunca aradığı gerçek sevgiyi bulur. Ancak bu mutluluk uzun sürmez; Behetgereg savaş nedeniyle cepheye gitmek zorunda kalır ve ayrılık iki sevgilinin hayatına derin bir özlem duygusu yerleştirir. Behetgereg'in tren hareket etmeden önce söylediği “Beni bekle.” sözü, Zühre'nin hafızasında silinmez bir iz bırakır ve yıllar boyunca onun iç dünyasında yankılanmaya devam eder. Savaş yıllarında Behetgereg'den doğrudan haber alamayan Zühre, yalnızca birkaç kez ulaştırılan selamlarla teselli bulur. Buna rağmen sevgisine olan inancını kaybetmez ve onu sadakatle bekler. Bu süreçte özlem, yalnızca sevilen kişiden uzak kalmanın yarattığı hasret değil, aynı zamanda kavuşma umudunu canlı tutan bir duygu olarak tasvir edilir. Zühre'nin yıllarca süren bekleyişi, gerçek aşkın zaman ve mesafe karşısında yok olmadığını aksine özlem aracılığıyla daha da güçlenebildiğini göstermektedir.

SOSYAL

Toplumsal Cinsiyet Emirhan Yeniki'nin *Yürek Sırrı* eserinde toplumsal cinsiyet teması, özellikle kadın karakter Zühre'nin geleneksel Tatar toplumundaki ataerkil normlar, aile baskısı ve bireysel özgürlük arayışı arasındaki çatışması üzerinden derinlemesine işlenmiştir. Eserde kadın, evlilik gibi hayati kararlarda başlangıçta bir özne değil, ailelerin kendi aralarında üzerinde anlaştığı bir nesne konumunda sunulur. Nitekim Zühre, Necip ile evlendirileceğini en son öğrenen kişidir. Toplumsal cinsiyet rolleri, başarı ve kariyer algısını da şekillendirmiş; Zühre, Necip'in zekâsı ve başarısı sürekli övülürken “Ben de erkek olarak doğsaydım, ben de onun kadar başarılı olabilirdim” diyerek başarısının erkeklikle özdeşleştirilmesini içsel bir sitemle sorgulamıştır. Necip tiptemesi ise kadını duygusal bir ortak değil, kariyerini ve sosyal statüsünü tamamlayan bir prestij unsuru ve mülkiyet olarak gören ataerkil zihniyeti temsil etmektedir. Onun Zühre'nin gülmesine müdahale etmesi ve ona sürekli bir çocuk gibi öğretici bir tonda yaklaşması bu tahakkümün göstergeleridir. Zühre'nin bu dayatmalara karşı çıkması, annesinin toplumsal baskılar ve ayıplanma korkusuna ve babasının namus eksikliğini ağır suçlamalarına rağmen Necip'i reddedip kendi seçtiği Behetgereg'e sadık kalması kadının pasif bir kurban rolünü reddederek kendi kaderini tayin eden baskın ve iradeli bir birey olarak var olma mücadelesini simgelemektedir.

GELENEK

Görücü Usulü Evlilik Görücü usulü evlilik teması, anlatıda özellikle Zühre ile Necip arasındaki ilişki üzerinden işlenmektedir. Zühre henüz on sekiz yaşındayken ailesi ve çevresi, başarılı bir mühendis olan Necip'i onun için uygun bir eş olarak görür ve iki aile arasında evlilik süreci başlatılır. Bu süreçte

Zühre'nin duygu ve düşünceleri ikinci planda kalırken evlilik daha çok ailelerin onayı, toplumsal beklentiler ve Necip'in sosyal statüsü üzerinden değerlendirilir. Zühre başlangıçta ailesini kırmamak, onların tecrübelerine güvenmek ve zamanla Necip'i sevebileceğine inanmak için bu evliliğe olumlu yaklaşırsa da gerçek aşkın eksikliğini sürekli hisseder. Necip'in kendisini bir bireyden çok sahip olunacak bir eş olarak görmesi, onun duygularını önemsememesi ve evliliği mantık temelli bir birliktelik olarak değerlendirmesi Zühre'nin iç çatışmasını derinleştirir. Sonunda Behetgery ile tanışarak gerçek sevgiyi deneyimleyen Zühre, ailesinin ve toplumun tüm baskılarına rağmen görücü usulü evliliği reddeder. Nitekim eser, görücü usulü evliliğin bireysel mutluluğu garanti etmediğini, sevgi ve karşılıklı anlayıştan yoksun birlikteliklerin insan ruhunda derin yaralar açabileceğini vurgulamaktadır. Zühre'nin mücadelesi, geleneksel evlilik anlayışı ile bireyin kendi hayatı üzerinde söz sahibi olma hakkı arasındaki çatışmanın güçlü bir örneği olarak sunulur.

TARTIŞMA SORULARI

1. Toplumun beklentileri bireyin mutluluğundan daha önemli olabilir mi?
2. Görücü usulü evliliklerde sevgi zamanla oluşabilir mi?
3. Zühre'nin "Ben de erkek doğsaydım başarılı olabilirdim." düşüncesi hangi toplumsal soruna işaret etmektedir?
4. Eserde kadın ve erkeklerden beklenen roller arasında nasıl farklılıklar görülmektedir?
5. Zühre'nin yaşadığı baskılar erkek bir karakter tarafından yaşansaydı olaylar aynı şekilde gelişir miydi?
6. Behetgery'i Necip'ten ayıran en önemli karakter özelliği nedir?

Kaynaklar

<https://philopedia.org/works/being-and-nothingness-an-essay-on-phenomenological-ontology>

E-Kitap: <https://play.google.com/store/books/details?id=F9NiEAAAQBAJ>

Sesli kitap: <https://www.youtube.com/watch?v=em4H1ILQaK0>

Tiyatro bağlantısı ve afişi: <https://atnyateatr.ru/repertoire/yorek-sere>

EKLER

